

Lausunto

18.11.2020

 VN/23227/2020
 VN/23227/2020-VM-63

Oikeusministeriö

Valtiovarainministeriön lausunto kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikaista muuttamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta

Valtiovarainministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikaista muuttamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta. Valtiovarainministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa:

Väliaikaisen korkokaton jatkamisen arvioituista vaikutuksista

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan kuluttajaluottojen tilapäistä hintasääntelyä, eli niin sanottua väliaikaista korkokattoa, jatkettaisiin yhdeksällä kuukaudella vuoden 2021 alusta lukien. Nyt ehdotettava väliaikainen korkokatto olisi kestoaltaan pidempi (9 kuukautta) kuin edellinen (6 kuukautta). Uutta väliaikaista korkokattoa ei kuitenkaan sovellettaisi tätä ajankohtaa ennen tehtyihin luottosopimuksiin tai luoton nostoihin.

Väliaikaisen korkokaton jatkamisen tavoitteena hallituksen esitysluonnoksen mukaan on koronapandemian aikana entistä enemmän luottorahoitukseen turvautuvien kuluttajien aseman parantaminen varmistamalla puhtaille rahaluotoille perittävä maltillinen korko. Samalla pyritäisiin vähentämään kuluttajien velkaongelmia.

Luottojen hinnoittelua koskevilla rajoituksilla on taloudellisten lainalaisuuksien pohjalta arvioiden yleisesti ottaen nimenomaan luotonantaja supistava ja luoton saatavuutta rajoittava vaikutus. Koska luottokustannuksilla katetaan luotonantajan kannettavaksi tulevaa luottoriskiä, ei luottojen hinnoittelun alentaminen sääntelyteitse sellaisenaan todennäköisesti edistä edullisempikorkoisten luottojen saatavuutta, vaan pikemminkin aiheuttaa aiempaa tarkempaa asiakasvalintaa luotonantajien taholta. Tämä luonnollisesti korostuu niissä tapauksissa, kun korkoero normaaliaikana perittävään korkoon nähden on merkittävä, ja kun luotonantajan liiketoiminta on riippuvaista korkeariskisestä luotonannosta.

Valtiovarainministeriön käsityksen mukaan väliaikaisen korkokaton jatkamisen hyödyt kotitalouksien velkaongelmien vähentämisessä voivat tulla esille harkitsemattoman luotonoton vaikeutumisella ja jo syntyneiden velkaantumiskierteiden katkeamisella luottojen saatavuuden tiukentuessa, mutta ei niinkään kohtuuhintaisten rahoitusmahdollisuuksien saatavuuden parantumisen muodossa. Valtiovarainministeriö katsoo, että luotonsaantia rajoittavat mahdolliset vaikutukset olisi tuotava esityksessä selkeämmin esille niin tavoitteiden kuin arvioitujen vaikutusten osalta.

Luottojen saatavuutta rajoittava vaikutus on edellistä väliaikaista korkokattoa arviolta merkittävämpi, koska hallituksen esitysluonnoksen mukainen sääntelyn voimassaoloaika on edellistä väliaikaista korkokattoa pidempi. Nämä vaikutukset ajoittuvat ajallisesti todennäköisesti alkuvuoteen, jolloin hintasääntelyn vaikutus myönnettävään luottoon on pidempikestoisen. Jatkovalmistelussa saattaa olla tarpeen vielä arvioida, onko tämä omiaan vaikeuttamaan luottojen saatavuutta erityisesti koronapandemian oletetun kehityksen kannalta epäsuotuisaan aikaan.

Postiosoite
 Postadress
 Postal Address
 Valtiovarainministeriö

Käyntiosoite
 Besöksadress
 Office

Puhelin
 Telefon
 Telephone

Faksi
 Fax
 Fax

s-posti, internet
 e-post, internet
 e-mail, internet

PL 28
 00023 Valtioneuvosto

Snellmaninkatu 1 A
 Helsinki

0295 16001
 +358 295 16001

valtiovarainministerio@vm.fi

Luottojen hintasääntely on yleisesti ottaen osoittautunut haastavaksi keinoksi säännellä luottomarkkinoita, ja lopulliset vaikutukset jäävät myöhemmin nähtäviksi. Väliaikaisen korkokaton jatkamisen vaikutukset eivät välttämättä ole yksinomaan myönteisiä. Näitä vaikutuksia voivat olla muun muassa laina-aikojen pidentyminen, luottokustannusten hämärtyminen, luottotuotteiden monimutkaistuminen ja luotonhakijoiden huomion kiinnittyminen luottokustannuksiin maksukyvyn sijasta.

Valtiovarainministeriön käsitys ehdotetun sääntelyn arvioituista vaikutuksista on lisäksi, että ehdotettu väliaikaisen korkokaton jatkaminen ei kuitenkaan todennäköisesti aiheuttaisi olennaisia negatiivisia vaikutuksia luottomarkkinoiden toimintaan laajemmassa kuvassa, vaan vaikutukset kohdistuisivat suhteellisen rajattuun asiakas- ja luotonantajaryhmään.

Kuluttajaluottojen hintasääntely ja kotitalouksien ylivelkaantumisen ehkäiseminen

Hallituksen esitysluonnoksessa toimeenpanoa ja seuranta koskevassa osiossa (s. 13) todetaan, että pidemmällä aikavälillä tulisi pyrkiä välttämään tilapäistä hintasääntelyä ja pohtia mahdollisuuksia tiukentaa hintasääntelyä pysyvämmiin.

Valtiovarainministeriö on rahoitusmarkkinoihin liittyvissä sääntelyhankkeissa johdonmukaisesti katsonut, että koronaepidemian aiheuttamien negatiivisten vaikutusten vähentämisen vuoksi tehtävien sääntelymuutosten tulee olla tilapäisiä ja voimassa ainoastaan rajoitetun ajan sikäli kuin on välttämätöntä. Koronaepidemiasta aiheutuvan tilanteen perusteella ei tulisi ryhtyä pysyvämpiin sääntelymuutoksiin. Ottamatta ennakolta tarkemmin kantaa mihinkään yksittäiseen hintasääntelyyn toteuttamistapaan, valtiovarainministeriö yleisellä tasolla suhtautuu kriittisesti väliaikaista lainsäädäntöä koskevaan hallituksen esitykseen sisällytettävään kirjaukseen hintasääntelyn tiukentamisen arvioinnista.

Korkeakorkoisten kuluttajaluottojen hintasääntely on useissa tilanteissa osoittautunut haasteelliseksi. Kuluttajaluotonannon toimintamalleja on muutettu tavalla, joka ei ole ollut lainsäätäjän tarkoitus. Ennen kuin pysyvämpiä muutoksia kuluttajaluottojen hintasääntelyyn harkitaan, tulisi joka tapauksessa tarkasti arvioida, mitä vaikutuksia vuonna 2019 säädetyllä 20 prosentin korkokatolla on ollut luottomarkkinoihin erityisesti luottotuotteiden ominaisuuksien kehittymisen, luottojen kokonaiskustannusten, luottojen saatavuuden ja kotitalouksien velkaantumiskehityksen osalta.

Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan kotitalouksien velkaantumiskehitys laajemmassa kuvassa muodostaa merkittäviä riskejä kansantaloudelle, mikä puolustaa pelkästään kuluttajaluottoihin liittyvää hintasääntelyä laajempia lainsäädäntötoimia. Tuloihin ja varallisuuteen nähden liiallinen velanotto heikentää kotitalouksien kykyä sopeutua kielteisiin yllätyksiin, joita voivat olla niin elämäntilanteen muutokset kuin taloudelliset suhdannevaihtelut. Tästä kehityksestä on konkreettisia esimerkkejä, sillä yhä hyvätuloisempien on havaittu ajautuvan velkaongelmiin jo ennen koronapandemiaakin.

Kotitalouksien velkaantuminen on kasvanut tasaisesti viimeisen 20 vuoden aikana. Velkaantumiskehitykseen ovat vaikuttaneet muun muassa asuntolainojen lainamäärien ja laina-aikojen kasvu, taloyhtiölainojen yleistyminen uudisasuntotuotannon rahoituskeinona ja kulutusluottojen tarjonnan kasvu. Laskusuhdanteissa kotitalouksien korkea velkaantuneisuus rajoittaa mahdollisuuksia muuhun kuluttamiseen, millä on omiaan laskusuhdannetta edelleen syventävä vaikutus. Ainoastaan kuluttajaluotonannon hintasääntelyllä ei voida vastata näihin kansantalouden toimivuuteen laajapohjaisesti vaikuttaviin tekijöihin.

Kotitalouksien liiallisen velkaantumisen ehkäisemiseen tähtäävien lainsäädäntötoimen valmistelu on paraikaa vireillä valtiovarainministeriössä työryhmämietinnön 2019:56 (Selvitys keinoista ehkäistä kotitalouksien liiallista velkaantumista) pohjalta.

Mainonnassa annettavat tiedot luottokustannuksista

Jos kuluttajaluottojen väliaikaista korkokattoa jatketaan hallituksen esitysluonnoksessa todetulla tavalla, valtiovarainministeriö pitää onnistuneena lisäyksenä kuluttajansuojalain 7 lukuun ehdotettavaa 8 a §:ää, jolla veloitetaan mainonnassa varoittamaan mahdollisesta luoton koron noususta väliaikaisen korkokaton päättymisen myötä.

Ehdotettuun säännökseen liittyen olisi vielä tarpeen edelleen täsmentää, koskeeko luoton koron nousua koskeva varoittamisvelvollisuus ainoastaan niitä tilanteita, kun mainonnassa viitataan nimenomaisesti KSL 7 luvun 17 c §:n mukaiseen väliaikaiseen 10 prosentin määräiseen korkokattoon mainitsemalla esimerkiksi tarkka prosenttiluku vai soveltuuko varoittamisvelvollisuus myös niihin tilanteisiin, kun markkinoinnissa ja mainonnassa viitataan yleisluontoisemmin

väliaikaisesti alhaisempaan korkoon, ”korkokattoon” tai luottokustannuksiin liittyvään poikkeussäätelyyn.

Osastopäällikkö

Pauli Kariniemi

Erityisasiantuntija

Antti Makkonen

Jakelu

OM YOO Siviilioikeus, Sofia Aspelund

Kopion saajat